

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Gépjármű és vad ütközésének egyes felelősségi szabályai

Szerző:

dr. Szigethy-Nagy Zsófia

2024. június 28.

A vad által a mező és erdőgazdálkodáson kívül okozott károk körében a leggyakoribbak a veszélyes üzemek találkozásából és azon belül is a vad és gépjárművek „összeütközéséből” eredő károk. Ez egyrészt következik abból az alapvető tényből, hogy a vad természetes élettere a természet, ebben él, mozog, táplálkozik. Másrészt pedig köztudomású, hogy az egész országot utak szelik át, az ember által épített környezet növekedéséből következik, hogy a természetben élő vadak természetes élőhelyei csökkennek és egyre több helyen szelik ketté azokat akár köz- akár magánutak, a vadak pedig természetes ösztönüktől vezérelve mozognak és nincsenek tekintettel az utakon közlekedő gépjárművekre, így gyakorta előfordul, hogy az úton közlekedő gépjármű vaddal ütközik. Egy ilyen ütközés során szerencsés esetben személyi sérülés nem történik, de a gépjárműben jelentős kár keletkezhet, másik oldalon pedig az esetlegesen az ütközés következtében elpusztult állat értéke is jelentős lehet. Adódik hát a kérdés, hogy egy ilyen összeütközés kinek a felelőssége, ki köteles a gépjárműben keletkezett kár megtérítésére vagy az elhullott vad értékének megfizetésére. Jelen írás nem kevesebbre hivatott, mint hogy bemutassa, hogy alakultak a gépjármű és vad összeütközéséből eredő felelősségi szabályok, és milyen út vezetett a 2023. év július 1-jén hatályba lépett módosításig.

Fogalmi alapvetések

Mielőtt a gépjármű és vad ütközésének egyes felelősségi szabályaival kapcsolatos történelmi fejlődést és bírói gyakorlatot áttekintenénk szükséges néhány, jelen témakör tényállási elemében felmerülő alapvető fogalom tisztázása.

1. Vadászatra jogosult: Önálló vadászati jog esetén vadászatra jogosultnak a vadászterület tulajdonosát kell tekinteni. A vadászterület határát megállapító határozat alapján az érintett földtulajdonosok vadászati joggal rendelkező közösséget (a továbbiakban: tulajdonosi közösség) alkotnak. A tulajdonosi közösséget, valamint a tulajdonosi közösség képviselőjét a vadászati hatóság nyilvántartásba veszi. A vadászati jog haszonbérbeadása esetén vadászatra jogosultnak a haszonbérlet

kell tekinteni. A vadászatra jogosultat a vadászati hatóság nyilvántartásba veszi,¹ e nyilvántartás alapján lehet megkeresni, hogy az adott károkozással érintett vadászterületen ki minősül vadászatra jogosultnak.

2. Vadászható állat: A Vtv. 1. § (2) bekezdése alapján a vadászható állatfajokat külön miniszteri rendelet határozza meg. A vadászható állat miniszteri rendeletben meghatározott Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített, vagy átvonuló, természetvédelmi oltalom alatt nem álló nagyvadnak, illetve apróvadnak minősülő vadászható állatfajok. Ezen állatfajokat jelenleg a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 1. §-a tartalmazza nagyvadfajok, apróvadfajok (hasznos és egyéb apróvadfajok) és közösségi jelentőségű vadászható állatfajok szerinti csoportosításban.

3. Vadászterület: Vadászterületnek minősül - hasznosítási formájától függetlenül - az a földterület, valamint vízfelület, amelynek kiterjedése a háromezer hektárt eléri, és szemközti határvonalainak távolsága legalább háromezer méter, továbbá, ahol a vad a szükséges táplálékot megtalálja, ahol természetes szaporodási feltételei, valamint természetes mozgásigénye, búvóhelye, nyugalma adott. Nem minősül vadászterületnek, és a vadászterület kiterjedésének megállapításánál figyelmen kívül kell hagyni az azon található település közigazgatási belterületét, valamint lakóingatlanul szolgáló bekerített külterületi ingatlan, tanya, valamint major, temető, nem mező-, erdő- vagy vadgazdálkodási célból bekerített hely, repülőtér, közút, valamint a közút és annak fel- és lehajtója által határolt, továbbá vasút területét.

4. Vad által a mező- és erdőgazdálkodáson kívül okozott kár: a vad által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül okozott károk - a vad kiváltását követően - jellemzően olyan területeken következnek be, amelyek nem tartoznak a vadászterületekhez (pl. közutak).

¹ Vtv. 6. §

5. Összeütközés fogalma: a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint az "összeütközés" fogalomkörébe nem csak és kizárólag a tényleges fizikai értelemben vett ütközés tartozik, hanem minden olyan magatartás, amikor a kár két fél okozati összefüggésben álló magatartása eredményeképpen következik be.²

6. Fokozott veszéllyel járó tevékenység: e fogalom tekintetében a BDT 2012.2661 számú eseti döntés adhat iránymutatást, mely szerint: „fokozott veszéllyel jár az a tevékenység, amelynek a folytatása során fellépő, viszonylag csekély mértékű rendellenesség is súlyos kárral fenyegető veszélyhelyzetet - életveszélyt, maradandó fogyatékoságot okozó sérülés, maradandó egészségromlás vagy tetemes vagyoni hátrány bekövetkezésének veszélyét - alakíthat ki. Fokozottan veszélyes a tevékenység akkor is, ha folytatójának csekélyebb mértékű vétkessége - akár enyhe fokú gondatlansága - ugyanilyen súlyos kárveszéllyel fenyegető helyzetet teremthet. Fokozottan veszélyes az a tevékenység is, ami - akár a tevékenység folytatásában bekövetkező rendellenesség, akár a tevékenységet folytató személy csekélyebb fokú vétkessége következtében - egyszerre nagyobb számú személy életét, testi épségét, egészségét vagy vagyonát fenyegető kárveszélyt idéz elő.”³

Történelmi kitekintés

„A mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban okozott károk jogszabályi rendezésétől, mint kiindulóponttól, hosszú út vezetett oda, hogy a jogalkotó a mezőgazdaságon és erdőgazdálkodáson kívül okozott károkért való felelősségre is figyeljen, azt önállóan szabályozza, és ne csak a bírói gyakorlatra bízva, mely felelősségi alakzatot alkalmazza.”⁴

A vadak régen is átjártak az utakon, azonban abból balesetek egyáltalán nem vagy csak nagyon ritkán fordultak elő. A gépjárművek elszaporodásával, a technika fejlődésével, mely a gépjárművek sebességének növekedését is jelentette megnövekedtek a gépjármű és vadak ütközése következtében történt balesetek, így szükségesnek mutatkozott ezen esetkör jogi szabályozása.

² Legf. Bír. Pfv. VI. 22 845/1998.

³ Fővárosi Ítéletábrla Pf.22.067/2010/7. számú határozata

⁴ Barta Judit: A vadászható állat által okozott kárért való felelősség az új Ptk.-ban (GJ. 2014/9., 22. oldal)

A letelepedéstől egészen 1504-ig úgynevezett szabadvadászat időszakáról beszélhetünk, hiszen ekkor még minden szabad embert megilletett a vadászat joga. A vadászati jog első szabályozása és egyben korlátozása II. Ulászló 1504. évi V. dekrétumához köthető, mely a jobbágyoknak és parasztoknak megtiltotta a vadászatot és madarászatot⁵. Természetesen a vadak által okozott károk megtérítésére nem tért ki. A XVIII. században kezdtek el foglalkozni a „vadászati” károk rendezésével. 1962-ig Magyarországon az volt a jogi helyzet, hogy a vad által mezőgazdaságon, erdőgazdaságon kívül okozott kárért való felelősség kizárólag a polgárjog általános felelősségi alakzata szerint volt megállapítható, vagyis a vadászatra jogosult csak akkor felelt, ha a vétkessége megállapítható volt. A gépjármű üzemeltetőjének felelőssége pedig a veszélyes üzemi felelősség szabályai szerint alakult: csak akkor és annyiban mentesült a felelősség alól, ha bizonyította, hogy a kárt erőhatalom, harmadik személy elháríthatatlan cselekménye vagy maga a károsult okozta. Ha például egy gépkocsi elgázolt egy szarvast és a vadászatra jogosult oldalán nem volt vétkesség megállapítható, akkor nemhogy a gépjármű üzemeltetője nem követelhetette az esetleges kára megtérítését, de mint veszélyes üzemi fenntartója ő volt köteles megtéríteni a szarvas értékét is⁶.

Fenti szabályozás tekintetében 1962-ben, a vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1/1962. (II. 9.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) megjelenésével történt változás. A Kormányrendelet 45. § (1), (2), valamint (4) bekezdése szerint:

„(1) A szarvas, a dám, a vaddisznó és a muflon életmódja (legelés, rágás, taposás, kéreghántás és túrás) folytán a mezőgazdaságban keletkezett kárért (a továbbiakban: vadkár) a vadászatra jogosított felelős.

(2) A vadászatra jogosított felelős az (1) bekezdésben felsorolt vadfajok által vadászaton kívül személyekben és dolgokban okozott egyéb kárért is. Nem köteles az ilyen kárt megtéríteni, amennyiben azt a károsult vagy más személy felróható magatartása okozta.

(4) Nem felelős a vadászatra jogosított a vad által az erdőgazdálkodásban okozott kárért, továbbá az (1) bekezdésben fel nem sorolt vadfajok által vadászaton kívül személyekben és dolgokban okozott

⁵ Kolosváry Bálint: Vadászati jog. Studium kiadása, Budapest, 1923.

⁶ Dr. Zoltán Ödön: Vad és gépjármű „összeütközése” (készül az új vadászati törvény) - Magyar Jog 643. oldal első bekezdés

kárért. A bérkilövésre alakult vadásztársaságot és a bérkilövésre szerződött magánszemélyt az (1) és (2) bekezdés szerinti kártérítési felelősség sem terheli.”

A Kormányrendelet hatálybalépését követően tehát a szarvas, a dám, a vaddisznó és a muflon által a vadászaton kívül személyekben és dolgokban okozott kárért a vadászatra jogosult volt a felelős. A vadászatra jogosult csupán akkor mentesült a felelősség alól, ha a kárt a károsult vagy más személy felróható magatartása okozta. Ezen szabályozás egészen 1970. december 31. napjáig volt hatályban. 1971. január 1. napjával aztán az 1970. évi 28. törvényerejű rendelettel módosításra került az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény (a továbbiakban: EVT.). A módosítással a Kormányrendelet hatályát veszítette és az EVT. egy új, vadgazdálkodás és vadászat címet viselő IX. fejezettel egészült ki. Az EVT. 35. §-a szerint:

„35. § (1) A vadászatra jogosult köteles megtéríteni a szarvas, dám, vaddisznó és muflon által a mezőgazdaságban, a mezei nyúl által a gyümölcsösökben okozott kárt (a továbbiakban: vadkár), valamint bármely hasznos vad és vaddisznó által a mezőgazdaságon és az erdőgazdaságon kívül okozott kárt.

(2) Nem kell megtéríteni azt a kárt, illetőleg a kárnak azt a részét, amely a károsult felróható magatartásának a következménye.

(3) A kár megtérítésére az köteles, aki a kárt okozó vad vadászatára jogosult és akinek vadászterületén a károsodás bekövetkezett, illetőleg vadászterületéről a vad kiváltott.

(4) A kár megtérítésének módjára és mértékére a Polgári Törvénykönyvnek a kártérítésre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

(5) A vadgazdálkodással és a vadászattal kapcsolatos egyéb károkért való felelősségre a Polgári Törvénykönyv megfelelő rendelkezései az irányadók.”

A módosítás miniszteri indokolása szerint a vad természetes életmódjával összefügg, hogy szükségszerűen kárt okoz, ezt a kárt megfelelő védekezéssel lehet csökkenteni, de teljesen nem lehet

elhárítani. Kár tehát olyankor is keletkezhet, amikor ezt nem a vadászatra jogosult kötelességzegése eredményezi. Ezért úgy kell rendezni a vad által okozott károk viselését, hogy a szabályozás megfelelő védelmet nyújtson azokban az esetekben is, amikor a károkozás a vadászatra jogosult magatartásával nincs közvetlen kapcsolatban. Erre nem alkalmasak a fokozottan veszélyes tevékenység folytatójára vonatkozó rendelkezések sem. Ezért a javaslat a vadászatra jogosultnak a vadgazdálkodásban való érdekeltiségéhez kapcsolódó kártalanítás formájában teszi lehetővé az elszenvedett kár áthárítását. A vadgazdálkodás ugyanis a vadászatra jogosultnak hajt hasznot, indokolt, hogy az ebből eredő kárt is a vadászatra jogosult viselje. A kártalanítási kötelezettség feltétele, hogy okozati összefüggés legyen a vadon tenyésző állat életmódja és a bekövetkezett károsodás között. Nem lehet helye kimentésnek a fokozottan veszélyes tevékenységért fennálló felelősség esetéhez hasonlóan elháríthatatlan külső ok címén sem. Az okozati összefüggés fennforgása esetén is értékelni kell azonban a károsult magatartását. A tervezet szerint a vadászatra jogosult nem tartozik megtéríteni azt a kárt, illetve a kárnak azt a részét, amely a károsultat terhelő kármegelőzési, kárelhárítási, kárenyhítési kötelezettség felróható megsértésével, vagy a károsult egyéb felróható magatartásával van okozati összefüggésben.⁷

A módosítással az új szabályozás „a Polgári Törvénykönyv semmibe vételére és a vadászatra jogosult szinte teljes kiszolgáltatottságára vezetett. A bírósági döntések úgy alakultak, mintha a kár keletkezésében a vadat elgázoló gépjárműnek semmi szerepe nem volna, a kár okozója egyedül a vad, illetőleg a károkozás helyén vadászatra jogosult. Ez a vadászati jogosultra nézve méltánytalan és sérelmes helyzet indította a Legfelsőbb Bíróságot arra, hogy olyan jogi megoldást keressen, amely a számbajövő érdekeket jobban figyelembe vevő, életszerűbb és a polgári jogi felelősség szabályaival jobban összhangban álló döntéseket tesz lehetővé.”⁸ Így született meg a Legfelsőbb Bíróság P. törv. I. 21 386/1972. számú döntése. Az irányadó tényállás szerint a felperes 1971. szeptember 11-én a kora reggeli órákban személygépkocsiján a feleségével együtt Sz. -ről B. irányában haladt az 55. számú útvonalon. A 43 km-kő térségében az út jobb oldali árkából egy őzbak ugrott a gépkocsi elé, amelyet a kocsi elgázolt. Az őzbak az összeütközés folytán az úttest másik oldalára esett és ott kimúlt, ugyanakkor a felperes gépkocsijában is rongálódások keletkeztek. A felperes egyideig várt, majd az őz tetemét otthagya, folytatta útját B.-ra. A felperes a keresetében a gépkocsijában keletkezett kár

⁷ Az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1970. évi 28. törvényerejű rendelet 11. §-ához fűzött miniszteri indokolás 5. pontja

⁸ Dr. Zoltán Ödön: Vad és gépjármű „összeütközése” (készül az új vadászati törvény) - Magyar Jog 643. oldal 2. bekezdés

megtérítése címén az alperest 28 000 Ft megfizetésére kérte kötelezni. Állította, hogy az őz az alperes vadászterületéről váltott ki és ugrott a gépkocsi elé. Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperest arra kötelezte, hogy fizessen a felperesnek 24 502 Ft-ot és ennek kamatait, valamint perköltséget. A bíróság a bizonyítás anyagának mérlegelése alapján tényként állapította meg, hogy a felperes személygépkocsijának megrongálódását az alperes vadászterületéről kiváltó őzrel történt összeütközés okozta. Az alperes megtérítési kötelezettségét az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló, az 1970. évi 28. sz. tvr.-rel módosított 1961. évi VII. tv. 35. §-ában foglalt rendelkezésekre hivatkozással állapította meg. Kármegosztásra az elsőfokú bíróság nem látott alapot, mert "a felperes és feleségének meg nem cáfolható előadása szerint az őz féktávolságon belül ugrott a gépkocsi elé." A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta, elfogadta az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást és az arra alapított döntést is. A Legfelsőbb bíróság a döntésében kimondta, hogy olyan esetben, amikor a kár hasznosvad vagy vaddisznó és gépjármű „összeütközése” folytán keletkezik, két fokozott helytállási kötelezettség konkurál egymással: a vadászatra jogosultnak a vétkességre tekintet nélkül fennálló, objektív jellegű „kártalanítási” kötelezettsége és a gépjármű üzemeltetőjének ugyancsak vétkesség nélküli kártérítési felelőssége. Az említett két helytállási kötelezettség konkurálása esetére nincs ugyan kifejezett jogszabályi rendelkezés, de van az ehhez hasonló esetre. A Ptk. 346. §-a ugyanis szabályozza azt az esetet, amikor a kár veszélyes üzemek találkozása következtében áll elő. A vad és gépjármű „összeütközése” esetén ugyan nem két veszélyes üzem találkozásáról van szó, de a szóban forgó károkozás-fajták és az ezekért való helytállási kötelezettség között fennálló hasonlóságra tekintettel kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában analógia útján megfelelően alkalmazhatók a Ptk. 346. §-ában foglalt rendelkezések.

A Legfelsőbb Bíróság ezen döntését követően a bíróságok a vad és gépjármű összeütközésével kapcsolatos döntéseik során a Ptk. 346. §-át kezdték alkalmazni. Ugyanakkor a bírói gyakorlat ezt követően sem volt egységes, melyet alátámaszt a Legfelsőbb Bíróság P. törv. V. 21 435/1977. számú döntése, melyben kimondta, hogy az EVT 35. §-ában meghatározott felelősség önálló felelősségi alakzat, mely független a veszélyes tevékenység folytatójának a Ptk. 345. §-a alapján fennálló felelősségétől. A vad által mezőgazdaságon és erdőgazdaságon kívül okozott kár megtérítésénél tehát az EVT 35. §-át önállóan kell alkalmazni. Minthogy ilyen esetben a kárt nem több személy fokozott veszéllyel járó tevékenységével közösen okozta, a Ptk. 346. §-a alkalmazására nincs jogi lehetőség.

Az EVT 35. § (4) bekezdése értelmében ugyanis a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit csak a kár megtérítésének módjára és mértékére lehet alkalmazni.

Ezt követően tehát ismét gyakorlatilag mindig a vadászatra jogosult felelőssége került megállapításra. Ezen a szabályozáson változtatott az 1997. március 1. napján hatályba lépett a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény (a továbbiakban: Vtv.), valamint annak végrehajtási rendelete a 30/1997. (IV. 30.) FM rendelet, mely 1997. április 30-án lépett hatályba. A Vtv. 75. § (3) bekezdése kimondja, hogy a jogosult a Polgári Törvénykönyvnek a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályai szerint köteles megtéríteni a károsultnak a vad által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt. Ebből következik tehát, hogy a Vtv. alkalmazni rendeli a Ptk. fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályait, melyet a Ptk. 345. §-a tartalmaz, melynek (1)-(2) bekezdései szerint:

- (1) Aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytat, köteles az ebből eredő kárt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik. Ezeket a szabályokat kell alkalmazni arra is, aki az emberi környezetet veszélyeztető tevékenységével másnak kárt okoz.
- (2) Nem kell megtéríteni a kárt annyiban, amennyiben a károsult felróható magatartásából származott.

A Ptk. 346. § (1)-(3) bekezdései szerint:

„(1) Ha a kárt több személy fokozott veszéllyel járó tevékenységgel közösen okozta, egymásközi viszonyukban a felelősség általános szabályait kell alkalmazni.

(2) Ha a károkozás egyik félnek sem róható fel, de a kár egyikük fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenességre vezethető vissza, a kárt ez utóbbi köteles megtéríteni. (3) Ha a kárt mindkét fél fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenesség okozta, továbbá, ha ilyen rendellenesség egyik félnél sem állapítható meg, kárát - felróhatóság hiányában - mindegyik fél maga viseli.”

A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól 30/1997. (IV. 30.) FM rendelet 58. §-a szerint:

„A vadászatra jogosult felróható magatartásának minősül, ha a vad gépjárművel közúton történő ütközése közvetlenül a vadászat miatt következik be. A vadászatra jogosult felróható magatartásának minősül továbbá, ha a vad gépjárművel közúton történő ütközése amiatt következik be, mert a jogosult a közút száz méteres körzetébe telepített etetővel, szózóval, szóróval, mesterséges itatóval vagy dagonyával a vadat odaszoktatta.”

A 30/1997. (IV.30.) FM rendelet 58. §-a 2000. április 4. napjától hatályos szövege szerint:

„A vadászatra jogosult felróható magatartásának minősül, ha a vad gépjárművel közúton, illetve vasúti járművel közforgalmú vasúti pályán történő ütközése közvetlenül a vadászat miatt következik be. A vadászatra jogosult felróható magatartásának minősül különösen, ha a vad gépjárművel közúton vagy közforgalmú vasúti pályán történő ütközése a miatt következik be, mert a jogosult a közút, illetve a közforgalmú vasúti pálya száz méteres körzetébe mesterségesen telepített és működtetett vadetetővel, szózóval, szóróval, itatóval, dagonyával vagy művelt vadfölddel a vadat odaszoktatta.”

Az idézett rendelkezés 2003. június 18-ig volt hatályban, ugyanis a rendelkezést 34/2003. (VI.19.) AB határozat a határozat közzétételének napjával megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság határozata szerint, a „törvényalkotó számolt azzal, hogy sok kérdést nem lehet a polgári jog átfogó jellegű törvénykönyvében szabályozni, de nem tette lehetővé, hogy bármilyen szintű jogszabály rendelkezék az állampolgárok jogairól és kötelezettségeiről. Ezért a Ptk. 685. §-ának a) pontja a törvénykönyvben található jogalkotási felhatalmazás körét általános jelleggel törvényre és kormányrendeletre korlátozza, emellett tételes felsorolását adja azoknak az eseteknek, amelyekben törvénynél és kormányrendeletnél alacsonyabb szintű jogszabály rendezhet polgári jogi viszonyokat. A polgári jogi kártérítési felelősség kérdéseinek rendezésére miniszteri rendelet megalkotására nincs felhatalmazás.”⁹

Tekintettel arra, hogy a megsemmisítés oka a miniszteri rendelet megalkotására adott felhatalmazás hiánya, így a megsemmisített jogszabály által felölelt magatartások továbbra is felróhatóknak

⁹ 34/2003. (VI.19.) AB határozat III.1. pont 5. bekezdés

minősülhetnek a bírói gyakorlatban.

A Vtv. hatálybalépését követően tehát a vad és gépjármű ütközése esetén a Ptk. veszélyes üzemek találkozására irányadó 346. §-át kellett alkalmazni. Ez azt jelentette, hogy a „Vtv. új elvi alapokon szabályozta a vadászatra jogosult kártérítési felelősségét. A korábbi szabályozáshoz képest - a vad által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül okozott kárért való felelősségnek a polgári jog felelősségi rendszerébe történő visszahelyezésével - enyhítették, de nem zárták ki a vadászatra jogosult felelősségét: feltétlen helytállási kötelezettség helyett - a gépkocsi üzembentartójának felelősségével azonosan - több kimentési lehetőséget biztosítanak számára.”¹⁰ Ezek alapján tehát a felelősség megállapítása egy két lépcsős folyamatban történik. Első lépésként azt kell megvizsgálni, hogy bármelyik fél oldalán felmerül-e felróható magatartás, hiszen a Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján „Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.”

Ha egyik fél oldalán sem állapítható meg felróhatóság, akkor a második lépcsőben azt kell vizsgálni, hogy bármelyik fél tevékenysége körében felmerült-e valamilyen rendellenesség. Ha igen, akkor a kárt az viseli, akinek a tevékenységi körében a rendellenesség felmerült. Amennyiben ilyen rendellenesség egyik fél esetében sem állapítható meg, vagy mindkét félnél megállapítható, úgy mindkét fél viseli a saját kárát.

Hogy mit tekintett a bírói gyakorlat a vadászatra jogosult, illetve a gépjármű vezető oldalán felmerülő rendellenességnek azt a későbbiekben részletesen bemutatom.

Fenti szabályozás egészen a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2014. március 15. napján történő hatálybalépéséig megmaradt.

¹⁰ Gyulafalvi Edith: Gépjármű vaddal történő ütközése /a bírói gyakorlat tükrében/ - GJ 2003/11. 23. oldal 4. bekezdés

Az új Ptk. 6:563. §-a szabályozza a vadászható állat által okozott kárért való felelősség szabályait, mely szerint:

„(1) A vadászható állat által okozott kár megtérítéséért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek a vadászterületén a károkozás történt. Ha a károkozás nem vadászterületen történt, a kárért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek a vadászterületéről a vad kiváltott.

(2) A vadászatra jogosult mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt ellenőrzési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő.

(3) A kártérítési követelés három év alatt évül el.”

Az új Ptk. idézett rendelkezéséhez fűzött indokolás szerint: „Felelősség az állatok károkozásáért cím alatt a törvény három tényállást szabályoz: a vadászható állat által okozott kárért való felelősséget, a veszélyes állat tartójának és a veszélyesnek nem minősülő állat tartójának felelősségét. Ez utóbbi két esetben a törvény stiláris változtatásokkal megőrzi a Ptk. szabályát. Új szabály ugyanakkor a vadászható állat által okozott kárért való felelősség. A külön jogszabályokban szabályozott tényállások közül e körben a törvény szelektálva emelt át egyes szabályokat. A klasszikus polgári jogi felelősségi szabályokat apróbb változtatásokkal átemeli a törvény, míg a felelősségi logikát mellőző, kártelepítő szabályokat a törvény hatályba lépését követően is a kódexen kívüli normák tartalmazzák.”

Ahogy azt az indokolás szövege is kimondja a kártelepítő szabályokat a kódexen kívüli normák tartalmazzák, azaz a jelen dolgozat tárgyát képező esetben az utaló szabály a Vtv. 75/A. §-ában került meghatározásra. A Vtv. 2014. március 15. napján hatályba lépett 75/A. §-a szerint: „A jogosult a vadászható állat által okozott kárért való felelősség Polgári Törvénykönyvben foglalt szabályai alapján köteles a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt megtéríteni.”

Ahogy az látható a jogszabályokból kikerült a veszélyes üzemi felelősségre utaló szabály, helyette „önálló felelősségi tényállást konstruált a jogalkotó és abban olyan fogalmat vezetett be, melynek nincs sem jogszabályi háttere (a vadászatra jogosult ellenőrzési feladatait semmilyen jogszabály nem

határozza meg), sem jogirodalmi alapja, sem joggyakorlati kimunkálása, és a javaslat vagy a törvény indokolása sem ad kellő támpontot.”¹¹

Tehát a kimentési lehetőség (az okozatosság mögött rejlő felróhatósági alap hiánya) megmaradt, de a felelősség elhárítására alkalmas okokat az ellenőrzési körön kívül kell megjelölni, ehhez viszont az ellenőrzési kör fogalmát kell meghatározni, amit azonban az új Ptk. - bár sok helyen használ - nem határoz meg. Valószínűsíthető, hogy a fenti kategória csupán a vis maior esetekre (árvíz, földrengés) enged kimentést a vadászatra jogosult számára, amely elég csekély a régi Ptk. szerinti szabályok alkalmazásához képest. Fuglinszky Ádám szerint azonban ebben az esetben nem tudatos jogalkotói döntésről, hanem törvényszerkesztői következetlenségről van szó, éppen ezért a bírói gyakorlatnak nem volna szabad a vadászatra jogosult ellenőrzési körének, az ellenőrzési kör határainak kialakításába fogni, hanem megfelelő jogértelmezés mellett alapvetően a korábbi bírói gyakorlat fenntartására kellene törekednie,¹² vagyis a gépjármű és vad találkozásából eredő károk megtérítése esetén a veszélyes üzemek találkozására vonatkozó szabályokat szükséges alkalmazni.

Ez a bizonytalanság vezetett a Vtv. 75/A. §-ának 2015. május 5. napján hatálybelépett módosításához, mely szerint:

„(1) A jogosult a vadászható állat által okozott kárért való felelősség Polgári Törvénykönyvben foglalt szabályai alapján köteles a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt megtéríteni azzal, hogy a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső oknak a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán kívül eső okot kell tekinteni.

(2) A vadászható állat által okozott kárért való (1) bekezdés szerinti felelősség és a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség találkozása esetén a Polgári Törvénykönyvnek a veszélyes üzemek találkozására vonatkozó szabályait kell alkalmazni.”

Az új Ptk. hatálybalépését követően, amint azt fentebb láthattuk volt egy kicsit több mint egy éves bizonytalanság a felelősségi szabályozás körében, ugyanakkor a bírói gyakorlat egységes volt abban, hogy 2014. március 15. napja és 2015. május 4. napja közötti átmeneti időszakban is a veszélyes

¹¹ Döme Attila: A vad-gépjármű ütközéséből eredő kártérítési ügyek megítélése a bírói gyakorlatban az új Ptk. tükrében - Polgári Jog 2016/12. - Tanulmány [7] bekezdés

¹² Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2015.; 709. oldal

üzemek találkozására vonatkozó szabályokat rendelte alkalmazni a gépjármű és vad ütközése esetén. Fontos azonban megemlíteni, hogy ezen joggyakorlatról az Alkotmánybíróság egy alkotmányjogi panaszra irányuló eljárás keretében kimondta, hogy az sérti a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot. A szóban forgó ügyben a vad és gépjármű összeütközése 2014. október 25-én, tehát az átmeneti időszakban történt. A másodfokú bíróság az akkor hatályos jogszabályi rendelkezéseket figyelmen kívül hagyva a korábbi bírói gyakorlatra alapította ítéletét. Az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatban megállapította, hogy az ügyben eljáró törvényszék azon érve, hogy a korábbi, az érintettek saját kárviselését eredményező joggyakorlat 2015. május 5-e előtt a bírói gyakorlatra épült volna, nem egészen helytálló, hiszen ezen bírói gyakorlat mögött 2014. március 15-ét megelőzően ott álltak a vonatkozó jogszabályok egyértelmű ilyen irányú rendelkezései. Azonban az ügyben releváns időpontra azon jogszabályi rendelkezéseket, amelyekre a korábbi bírói gyakorlat épült, a jogalkotó már hatályon kívül helyezte, és a bírói gyakorlattal ellentétes tartalmú jogszabályi rendelkezések voltak hatályban. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a törvényszék *contra legem* jogalkalmazása sértette a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot.¹³

Ezen szabályozás közel tíz évig hatályban maradt, majd 2023. július 1-jén és 2024. május 17-én hatályba lépett módosítások kiegészítették a Vtv. 75/A. §-át. Az egyes törvényeknek az agrárminiszter feladatkörét érintő módosításáról szóló 2023. évi XLIV. törvény módosította a Vtv. 75/A. §-át. A törvényhez fűzött indokolás szerint a módosításban egyrészt a felsőbbbírósági elvi jelentőségű ítéleteken alapuló évtizedes bírói gyakorlat törvényi szintre emelése jelenik meg, másrészt a rendelkezés értelmezési és jogalkalmazási iránymutatást tartalmaz a veszélyes üzemek találkozására vonatkozó szabályok alkalmazása tekintetében, a felróhatóság és a vadászatra jogosult tevékenységi körében bekövetkező rendellenesség meghatározása körében. Az indokolás szerint a módosításra azért volt szükség, mert a vadászatra jogosult nem „tartja” a vadat, a vad nem háziállat, a vadászati jog gyakorlása, a vadászati tevékenység folytatása annak szakmai tartalma szerint nem hat ki arra, hogy a vad természetes viselkedését bármilyen módon befolyásolja, így tehát a vadászatra jogosult részéről a felróhatóság vagy tevékenységi körében előálló rendellenesség kizárólag valamilyen konkrét tevékenység viszonylatában értelmezhető, vagyis akkor, ha a vadászatra jogosult magatartása akár aktivitása, akár mulasztása, valamilyen módon befolyásolta a vad egyébként természetes

¹³ 20/2017. (VII. 18.) AB határozat

mozgását és ennek a ráhatásnak az eredményeként jelent meg a vad adott esetben úttesten, település belterületén.

2023. július 1. napját megelőzően hatályos szabályozás és annak egyes elemei a bírói gyakorlat tükrében

A vadon élő állatok az ösztöneik által vezérelve szabadon élnek, természetes életmódjuk különféle megnyilvánulására az ember legfeljebb csak közvetett befolyást képes gyakorolni, s ezáltal a felettük való közvetlen uralom és birtoklás lehetősége hiányzik.¹⁴ „Károkozásokkal kapcsolatos jogszabályi rendelkezések egyik kiindulópontja, hogy a vadon élő állatok által okozott károkat teljes egészében a legkörültekintőbb emberi preventív magatartások ellenére sem lehet teljes egészében kiküszöbölni, elhárítani.”¹⁵ Éppen ezért volt szükséges, hogy az ilyen állatok által okozott károk esetében speciális szabályok kerüljenek megállapítására.

A Vtv. alapvetően a vad által okozott kár tekintetében különbséget tesz a vad által a mezőgazdálkodásban, erdőgazdálkodásban okozott kár (vadkár) valamint a vadászható állat által mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kár tekintetében. A Ptk. 6:522. §-a alapján a kár a károsult vagyónában beállott értékcsökkenés, az elmaradt vagyoni előny, valamint a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségek. A vadászható állat által mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül okozott kár lehet többek között:

- a dolgokban okozott károk, például gépjárműben, villanyvezetékben,
- háziállatok elpusztításával okozott károk, ilyen lehet az az eset, amikor a róka elpusztítja a baromfit,
- vad által nem vadásznak okozott személyi károk
- mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban, szőlőben, gyümölcsösben okozott kárnak nem minősülő egyéb károk, például kiskertek, zártkertek terményeiben.

¹⁴ Legf. Bír. Pf. I. 21 493/1961.

¹⁵ Hegyes Péter: A vadászati jog jogosultjának felelőssége a vadon élő állatok által okozott károkért - Miskolci Jogi Szemle 6. évfolyam (2011) 2. szám 55. oldal

A vad és gépjármű összeütközése tehát a vadászható állat által mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kár esetkörébe tartozik. Az ezzel kapcsolatos szabályok egyrészt a Ptk-ban kerültek elhelyezésre, másrészt a Vtv. is tartalmaz erre vonatkozó előírásokat. A Ptk. 6:563. §-a rendelkezik a vadászható állat által okozott kárért való felelősség szabályiról, eszerint:

„(1) A vadászható állat által okozott kár megtérítéséért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek a vadászterületén a károkozás történt. Ha a károkozás nem vadászterületen történt, a kárért az a vadászatra jogosult tartozik felelősséggel, akinek a vadászterületéről a vad kiváltott.

(2) A vadászatra jogosult mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt ellenőrzési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő.

(3) A kártérítési követelés három év alatt évül el.”

A Vtv. 75/A. §-a tartalmazza az ezzel kapcsolatos részletszabályokat, mely - 2023. június 30. napjáig - a következőképpen rendelkezett:

„(1) A vadászatra jogosult a vadászható állat által okozott kárért való felelősség Polgári Törvénykönyvben foglalt szabályai alapján köteles a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt megtéríteni azzal, hogy a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső oknak a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán kívül eső okot kell tekinteni.

(3) A vadászható állat által okozott kárért való (1) bekezdés szerinti felelősség és a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség találkozása esetén a Polgári Törvénykönyvnek a veszélyes üzemek találkozására vonatkozó szabályait kell alkalmazni.”

A fokozott veszéllyel járó felelősség szabályait a Ptk. 6:535 § - 6:539 §-ai tartalmazzák.

A Ptk. 6:535 § (1) bekezdése szerint:

„Aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytat, köteles az ebből eredő kárt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik.”

Mivel a gépjárművezetést is fokozott veszéllyel járó tevékenységnek tekinti a bírói gyakorlat, így a gépjármű és vad összeütközése esetén a Ptk. veszélyes üzemek találkozására irányadó 6:539. §-át kell alkalmazni, mely szerint:

„(1) Ha veszélyes üzemek egymásnak okoznak kárt, az üzembentartók felróhatóságuk arányában kötelesek a másíknak okozott kárt megtéríteni. Ha nem az üzembentartó a tényleges károkozó, az üzembentartó a kár megtérítésére a tényleges károkozó magatartásának felróhatósága alapján köteles.

(2) Ha a károkozás egyik félnek sem róható fel, a kárt az köteles megtéríteni, akinek fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében a kár bekövetkezéséhez vezető rendellenesség merült fel.

(3) Ha az egymásnak okozott kár mindkét fél fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenességre vezethető vissza, vagy ha ilyen rendellenesség egyik félnél sem állapítható meg, kárát - felróhatóság hiányában - mindegyik fél maga viseli.

(4) E § rendelkezéseit kell alkalmazni az üzembentartók egymás közötti viszonyában abban az esetben is, ha több veszélyes üzem közösen okoz kárt, azzal, hogy felróhatóság és rendellenesség hiányában a kárt egyenlő arányban viselik.”

Amennyiben a gépjármű és vad ütközése során harmadik személy is károsodik, a károkozók, vagyis a gépjármű üzembentartója és a vadászatra jogosult a Ptk. 6:524. § (1), valamint 6:535. § (1) bekezdése alapján egyetemlegesen, vétkességre tekintet nélkül felelnek, míg egymásközötti viszonyuk tekintetében a Ptk. 6:539. §-a alkalmazandó.

A felelősség alanya

A vad és gépjármű összeütközéséből keletkezett károkhoz kapcsolódó felelősségi jogviszony alanyai egyrészt a gépjármű üzembentartója másrészt pedig az a vadászatra jogosult, akinek a vadászterületén a károkozás történt, ha a károkozás nem vadászterületen történt, akkor pedig az a vadászatra jogosult, akinek a vadászterületéről a vad kiváltott.

Bár a gépjárművet rendszerint a tulajdonos tartja üzemben, egyedül a tulajdonjog alapján az üzembentartói minőség nem dönthető el. Az üzembentartó személyének megállapításához rendszerint a gépjármű forgalmi engedélye és a rendőrhatósági nyilvántartás adatai adnak komoly

segítségét. Azt ugyanis, akinek a nevére a forgalmi engedély szól, aki a gépjármű-nyilvántartásban szerepel, az ellenkező bizonyításáig üzembentartónak kell tekinteni. Üzembentartó azonban olyan személy is lehet, akinek nincs forgalmi engedélye, és neve a gépjárműnyilvántartásban sem szerepel.¹⁶ Előfordulhat, hogy az üzemben tartó a tevékenységet nem gyakorolta, tehát például a járművet nem ő vezette, ilyen esetben a Ptk. 6:539. § (1) bekezdésének második fordulatára figyelemmel a felróhatóságot a veszélyes tevékenység gyakorlója (vezető), és nem az üzemben tartó vonatkozásában kell vizsgálni. Ha tehát nem az üzemben tartó, hanem más személy működteti a veszélyes üzemet, e más személy tevékenysége a veszélyes üzem működéséhez tartozik, ezért magatartása „beszámít, betudódik” az üzemben tartó terhére, akinek az esetleges felróhatósága - például a gépkocsi vezetését az ittas barátjának engedi át - a terhére megállapítható felróhatóság mértékét még tetézi.¹⁷

A felelősségi jogviszony másik alanya az a vadászatra jogosult, akinek vadászterületén a károkozás történt vagy amennyiben a károkozás nem vadászterületen történt úgy, akinek a vadászterületéről a vad kiváltott. A vadászterület fogalmi meghatározása már korábban kifejtésre került. Itt azonban utalnék egy eseti döntésre, melyben a Kúria rámutatott arra, hogy a vadászterület fogalmának a vadászható állat által okozott kárért való felelősség szempontjából is jelentősége van, mégpedig azért, mert a felelősség alanya a vadászterület figyelembevételével állapítható meg. A Ptk. 6:563. § (1) bekezdése alapján elsődlegesen a vadászterületen való károkozás, másodlagosan a vadnak a vadászterületről való kiváltása az a jogi tény, amely a kárért felelős vadásztársaságot kijelöli.¹⁸ Amennyiben a káresemény nem vadászterületen történik, úgy az irányadó bírói gyakorlat szerint azt kell vizsgálni, hogy honnan, kinek a vadászterületéről kerülhetett a vad a káresemény helyszínére. Amennyiben több vadászatra jogosult van és nem bizonyítható, hogy a vad melyik vadászterületről váltott ki, úgy a többiek közös károkozása szabályainak alkalmazásával a vadászatra jogosultak egyetemleges marasztalására kerülhet sor vagy másik lehetőségként azt a vadászatra jogosultat marasztalják, akinek a vadászterülete legközelebb van a károkozás helyszínéhez.¹⁹

¹⁶ PK 40. szám

¹⁷ Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Szerkesztette: Vékás Lajos / Gárdos Péter) Ptk. 6:539. §-ához b) pont

¹⁸ BH 2022. 44.

¹⁹ Legfelsőbb Bíróság Pfv.VI.22.166/2009/4.

Felróhatóság kérdésköre

A vadászható állat és gépjármű összeütközéséből eredő károkért való felelősség megítélése - mint azt a Ptk. hatályos rendelkezéseiből láthattuk - kétlépcsős folyamat. Az első lépcsőben a törvény kimondja, hogyha veszélyes üzemek egymásnak okoznak kárt, az üzembentartók felróhatóságuk arányában kötelesek a kárt a másoknak megtéríteni. Az első lépcsőben tehát azt szükséges vizsgálni, hogy bármelyik oldalon mutatkozik-e felróhatóság. A felróhatóság fogalmának meghatározásánál a Ptk. 1:4. § (1) bekezdéséből kell kiindulni, mely szerint, ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi jogviszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. E magatartás mérce megsértése a felróhatóság. Felróhatóság hiányában térhetünk át a második lépcsőre, ahol bármelyik fél tevékenysége körében felmerült rendellenességet szükséges vizsgálni.

Felróhatóság a vadászatra jogosult oldalán

2023. június 30. napjáig a bírói gyakorlat alapján a vadászatra jogosult esetében felróhatóság kérdésköre a következők szerint alakult. Kiinduló pontnak tekinthetjük a ma már hatálytalan vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 30/1997. (IV. 30.) FM rendelet 58. §-át, mely szerint a „vadászatra jogosult felróható magatartásának minősül, ha a vad gépjárművel közúton, illetve vasúti járművel közforgalmú vasúti pályán történő ütközése közvetlenül a vadászat miatt következik be. A vadászatra jogosult felróható magatartásának minősül különösen, ha a vad gépjárművel közúton vagy közforgalmú vasúti pályán történő ütközése a miatt következik be, mert a jogosult a közút, illetve a közforgalmú vasúti pálya száz méteres körzetébe mesterségesen telepített és működtetett vadetetővel, szózóval, szóróval, itatóval, dagonyával vagy művelt vadfölddel a vadat odaszoktatta.” Mint már korábban írtam a hivatkozott rendelkezést az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezte, azonban a hatályon kívül helyezés oka „nem az volt, hogy a megjelölt magatartások nem felróhatóak, még csak nem is az, hogy a felsorolás indokolatlanul taxatív, hanem az, hogy a rendeletet kibocsátó miniszter túlterjeszkedett a jogalkotási felhatalmazásán. A megsemmisített jogszabály által felölelt magatartások tehát

továbbra is felrhatónak minősülnek a bírói gyakorlatban, de nem kizárólagos jelleggel.”²⁰

A bírói gyakorlatban az egyik legtöbb nehézséget a vadveszélyt jelző táblák megítélése okozza. A Vtv. 78. § (2) bekezdése szerint: „A vadászatra jogosult a mezőgazdálkodáson, illetve az erdőgazdálkodáson kívül okozott károk megelőzése érdekében - vadveszély esetén - az út létesítójénél, illetve fenntartójánál, továbbá a vasút létesítójénél, fenntartójánál, valamint üzemeltetőjénél megfelelő védelmi berendezések létesítését, illetve közúti, vasúti jelzések elhelyezését kezdeményezheti. Az út, illetve a vasút létesítője, fenntartója, valamint üzemeltetője - ha a vadászatra jogosult a létesítés vagy az elhelyezés, továbbá a fenntartás, valamint az üzemeltetés költségeit vállalja - köteles a kezdeményezésnek helyt adni.”

Az utak mentén a vadon élő állatokra veszélyt jelző tábla hívja fel a figyelmet, ha az úttesten a vadak megjelenésével fokozottan számolni kell. A KRESZ alapján a járművel a forgalmi, az időjárási és látási viszonyoknak, továbbá az útviszonyoknak (az út vonalvezetésének, az útburkolat minőségének és állapotának) megfelelően kell közlekedni.²¹ Az az a KRESZ szerint a gépjármű vezetőjének a vadveszély táblával jelzett szakaszon fokozott figyelemmel kell haladnia, amennyiben ilyen tábla nincsen az útviszonyoknak, időjárási viszonyoknak megfelelően kell vezetni, az esetlegesen felbukkanó állatok esetén meg kell tudni állítani a gépjárművet. Előfordulhat, hogy a gépjárművet már nem lehet megállítani, mert a vad féktávon belül ugrott az útra, ez azonban nem jelenti a gépjárművezető felelősség alóli automatikus mentesülését, ugyanis a gépjárművezetőnek a sebesség helyes megválasztásával lehetősége van az ütközés elkerülésére, vagy a kár csökkentésére azáltal, hogy kisebb sebességgel történő ütközés esetén kisebb anyagi kár keletkezik.

Kérdésként merül fel, hogy a vadveszélyt okozó tábla kihelyezésének elmulasztása önmagában megalapozhatja-e a vadászatra jogosult felrhatóságát vagy szükséges annak vizsgálata is, hogy a balesettel érintett területen indokolt volt-e a vadveszélyt jelző tábla elhelyezése. Ahhoz, hogy megmondjuk, hogy a vadászatra jogosult köteles volt-e vadveszélyt jelző tábla elhelyezésére, abból kell kiindulnunk, hogy a vadászatra jogosult úgy köteles eljárni ahogy az az adott helyzetben elvárható. A vadászatra jogosulttól elvárható, hogy megvizsgálja, hogy melyek azok a területek, ahol vadveszélyt jelző tábla elhelyezése indokolt. Ezek általában azok a területek, ahol a vadak valamilyen

²⁰ Döme Attila: A vad-gépjármű ütközéséből eredő kártérítési ügyek megítélése a bírói gyakorlatban az új Ptk. tükrében - Polgári Jog 2016/12. - Tanulmány [22] bekezdés

²¹ A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (KRESZ) 25. § (1)

oknál fogva gyakrabban váltanak át a közúton, például mert az út túloldalán gyakrabban találunk táplálékot vagy mert az összefüggő erdős részt út szeli ketté.²² Amennyiben a balesettel érintett útszakaszon tábla nem került kihelyezésre, úgy annak megállapítása, hogy az útszakasz fokozottan veszélyes minden esetben szakkérdés. „Önmagában az a körülmény, hogy a fényképfelvételek készítésekor a baleset helyszínén vadnyomok voltak láthatók, nem bizonyítja, hogy az útszakasz a balesetet megelőző időben olyan fokozottan veszélyes lett volna, mely indokolta volna, hogy az alperes kármegelőzési kötelezettsége körében kezdeményezze vadveszélyt jelző tábla kihelyezését.”²³ Ebben az esetben tehát bár a balesettel érintett útszakaszon nem volt vadveszélyt jelző tábla kihelyezve a bíróság nem állapította meg a vadászatra jogosult felróhatóságát, figyelemmel arra, hogy a szakvélemény alapján a baleset helyszínéül megjelölt útszakasz nem fokozottan vadveszélyes, nem volt megállapítható a vadak olyan mértékű jelenléte, amely vadveszélyt jelző tábla kihelyezését indokolta volna. Egy másik ítélet szerint olyan helyen, ahol közlekedési útvonal szeli ketté a vadászterületet vagy az a vadászterület mentén halad, a vadászatra jogosulttól mindenképpen elvárható, hogy kezdeményezze a vadveszélyt jelző tábla kitételét.²⁴

Összefoglalva tehát a vadászatra jogosultnak a vadveszélyt jelző tábla kihelyezésére irányuló kötelezettségével kapcsolatban nem volt egységes bírói álláspont, azonban csupán az a tény, hogy a balesettel érintett útszakaszon nem volt vadveszélyre figyelmeztető tábla kihelyezve nem alapozhatja meg a vadászatra jogosult felelősségének megállapítását, minden esetben vizsgálni kell ugyanis, hogy az adott területen indokolt-e a figyelmeztető tábla elhelyezése. Előfordulhat azonban olyan eset is, amikor a figyelmeztető tábla megléte sem mentesíti a vadászatra jogosultat a felelőssége megállapítása alól. A jogeset szerint felperes Veszprém felől haladt a 8. sz. főútvonalon a személygépkocsijával, amikor egy szarvasbikával ütközött. Az ütközés következtében a személygépkocsijában kár keletkezett. Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, döntése indoklása szerint a felperes - mint károsult - a kár elhárítása érdekében nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, a kár neki felróható okból következett be, ezért a kár megtérítését nem követelheti az alperestől. Az ítélet ellen a felperes fellebbezett, kérte azt megváltoztatni, és a keresetének helyt adni. Alperes és a beavatkozó biztosító fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérték. A másodfokú bíróság a felperesi fellebbezést az alábbiak

²² Dr. Nagy Éva: A vadveszélyt jelző tábla jelentősége vad és gépjármű összeütközése esetén - Ügyvédek Lapja 2001/3. szám 45-51. oldal

²³ Legfelsőbb Bíróság Pfv. 20.780/2008/4.

²⁴ BDT 2000. 139.

szerint találta alaposnak. A másodfokú bíróság rendőrségi iratokat szerzett be, szakértőt hallgatott meg. A beszerzett rendőrségi iratok szerint a perbeli néhány km-es útszakaszon 1996. márciusától 1998. februárjáig 9 esetben ütközött személygépkocsi vaddal. Az igazságügyi erdészeti és vadászati szakértő véleményében előadta, hogy a perbeli útszakaszon az utat szegélyező erdő és bokros terület miatt állandó a vaddal való találkozás veszélye, alperesnek azonban a vadveszélyt jelző tábla elhelyezésén kívül más lehetősége nincs a balesetek megelőzésére, a perbeli baleset helyén váltó (vadcsapás) nem alakult ki. Ugyanakkor utalt arra is, hogy fontosabb utak mellett az út üzemeltetője kerítést épít. A másodfokú bíróság azt már megállapította, hogy a felperes nem tanúsított olyan felróható magatartást, amely a károsodás bekövetkeztét eredményezte. Vizsgálnia kellett azonban azt is, hogy az alperes nem tanúsított-e olyan felróható magatartást, amely a kár bekövetkezéséhez vezetett, továbbá ezen magatartás és a kár között okozati összefüggés áll-e fenn. A másodfokú bíróság a bizonyítékok alapján megállapította, hogy a perbeli pár km-es útszakaszon két éven belül 9 olyan közúti baleset következett be, amikor a gépkocsi vaddal ütközött, és a gépkocsivezető egyik esetben sem szegte meg a közlekedésrendészeti szabályokat. A balesetek gyakorisága bizonyítja, hogy nem elégséges a kár megelőzése érdekében az, hogy az úton elhelyezik a veszélyt jelző táblát, ezenkívül szükség lenne megfelelő védelmi berendezések létesítésére is. Mivel alperes ezt ezidáig elmulasztotta, ezért a kár elhárítása érdekében nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható lenne.²⁵

Mindezekre figyelemmel tehát a vadászatra jogosult felróhatóságának vizsgálata nem annak megállapításából kell, hogy álljon, hogy a balesettel érintett útszakaszon kint volt-e a vadveszélyt jelző tábla vagy sem, már csak azért sem, mert meglátásom szerint, ha a vadveszélyt jelző tábla kihelyezése a vadászatra jogosultat automatikusan mentesítené a felelősség alól, akkor az arra ösztönözne, hogy olyan helyekre is kihelyezzék a táblákat, ahol az egyáltalán nem indokolt. Az ily módon elszaporodó vadveszélyt jelző tábla ugyanakkor a másik oldalról azt eredményezhetné, hogy a gépjárművezető a veszélyt jelző táblát ott is figyelmen kívül hagyná, ahol egyébként annak kihelyezése indokolt.

Fontos említést tenni a felróhatóság vizsgálatakor a bizonyítási eszközökről, melyeknek itt is nagy szerepük lehet. Ahogy azt láttuk a vadveszélyt jelző tábla elhelyezése szükségességének megítélése

²⁵ BDT 1999.28

szakkérdés. A szakértő mellett azonban a vadászati jogosult felróhatósága hiányának bizonyítása körében meg kell említenünk a vadászati naplót, mint bizonyítási eszközt. A Vtv. 58. § (1) bekezdése szerint „a vadászatra jogosult - a vadászat formájától függetlenül - köteles a vadászat lefolyásának utólagos ellenőrzésére alkalmas napló (a továbbiakban: vadászati napló) vezetéséről gondoskodni.” A vadászati napló segítségével tehát a vadászatra jogosult bizonyítani tudja, hogy a gépjármű és vad ütközése helyszínének közelében vadászatot nem folytatott. Kimentheti továbbá magát a vadászatra jogosult akkor is, ha bizonyítja, hogy a közút 100 méteres körzetében nem telepített vadetetőt, sózót, itatót, dagonyát vagy művelt vadföldet.

Felróhatóság a gépjárművezető oldalán

Vad és gépjármű összeütközése esetén a gépjárművezetőnek értesítenie kell a rendőrséget, és a rendőrség értesíti a vadászatra jogosultat, aki - többek között - a helyszínelés befejeztével gondoskodik az elhullott vad elszállításáról. Mivel az ilyen balesetek során gyakran nagyszámú kártérítési igények jelentkezhetnek, ezért nagyon fontos a rendőrség helyszíni szemléje, amely később egy esetleges bírósági eljárás során bizonyítékként felhasználható. A rendőr a helyszínen kizárólag tényeket rögzít, felelősséget csak abban az esetben állapíthat meg, ha a felróható magatartás egyértelműen megállapítható. A felelősség kérdésének megállapítása bírói hatáskörbe tartozik, ugyanis a rendőrség nem tudja megállapítani, hogy a vadászatra jogosult oldalán mi minősül általában elvárható magatartásnak.²⁶

A gépjárművezető oldalán felróhatóság megállapítására nyilvánvalóan valamilyen közlekedésrendészeti szabály megszegése esetén beszélhetünk, melyek közül a leggyakoribb a relatív gyorsajtás, a vad veszélyt jelző tábla figyelmen kívül hagyása, de ilyen lehet az ittas vezetés is. Ugyanakkor a gépjárművezető közlekedési szabályszegés nélkül is tanúsíthat felróható magatartást. A BDT2000. 307. számon közzétett esetben a baleset helyszínén nem jelezte közlekedési tábla a vadveszélyt, minthogy nem is minősült az adott útszakasz vadveszélyesnek, lévén, hogy a terepviszonyok, a lakott terület közelsége, az összekötő út és a közeli karám egyaránt riasztó

²⁶ Dr. Nagy Éva: A vadveszélyt jelző tábla jelentősége vad és gépjármű összeütközése esetén - Ügyvédek Lapja 2001/3. szám 45-51. oldal

körülmények voltak a vadak számára. A jogerős ítélet indokolása szerint „a veszélyt jelző tábla hiánya nem jelenti egyébként azt, hogy a gépjármű vezetőjének nem kell tekintettel lennie a helyszín adottságaira. A gépjármű vezetőjének általában számolnia kell váratlanul felbukkanó akadályokkal, így - köztudomású lévén, hogy a vad a természetben szabadon él - azzal is, hogy az úton vad kerül a gépjármű elé, akár van ott védelmi berendezés, vagy veszélyt jelző tábla, akár nincs. A felperes előadta, hogy tudomása volt arról, hogy a terület vadveszélyes. Ez alapján a veszélyt jelző tábla hiányában is nyilvánvalóan számolnia kellett váratlanul felbukkanó vaddal.”²⁷

A rendellenesség

A Ptk. 6:539. § (2) bekezdése szerint, ha a károkozás egyik félnek sem róható fel, a kárt az köteles megtéríteni, akinek fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében a kár bekövetkezéséhez vezető rendellenesség merült fel. Mindenekelőtt szükséges a rendellenesség, mint jogi szakkifejezés fogalmi meghatározása. A legtöbb jogalkalmazási probléma és azzal együtt a jogfejlesztés ugyanis a fokozott veszéllyel járó tevékenység körében jelentkező rendellenesség értelmezése tekintetében merül fel.²⁸

A Ptk. 6:535. § (1) bekezdése szerint, aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytat, köteles az ebből eredő kárt megtéríteni. Menteseül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik. A Ptk. 6:535. § (1) bekezdése, valamint a Ptk. 6:539. § (2) bekezdése alapján tehát a fokozott veszéllyel járó tevékenység körében okozott kárért való felelősség alóli mentesülésnek két esete van: az egyik a veszélyes üzemnek nem minősülő károsulttal szemben a károkozó menteseül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt tevékenységi körén kívül eső külső elháríthatatlan ok idézte elő. A másik eset a veszélyes üzemek találkozása, ebben az esetben a felelősség alóli mentesülést a rendellenesség hiánya alapozza meg. Előzőekből látható, hogy a Ptk. 6:535. §-ának (1) bekezdésében megfogalmazott, a veszélyes üzemi felelősség alól kimentő külső elháríthatatlan ok tehát nem azonos a 6:539. §-ának (2) bekezdése szerinti belső elháríthatatlan okkal, a rendellenességgel. Az egyik

²⁷ BDT 2000. 307

²⁸ Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Szerkesztette: Vékás Lajos / Gárdos Péter) Ptk. 6:539. §-ához c) pont

ugyanis a veszélyes üzemi tevékenység körén kívül, az utóbbi pedig ezen belül merül fel, azonban mindkettő elháríthatatlan.²⁹

Rendellenesség a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében

A vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében felmerült rendellenességre vonatkozóan számos bírói döntés született már és az évek során a bírói gyakorlat kidolgozta, hogy e körben mi tekinthető rendellenességnek.

Egységes a bírói gyakorlat és számos döntés született már tekintetben, hogy önmagában a vad közúton való felbukkanását nem tekinti rendellenességnek. "A vad a közúton" helyzet önmagában még nem „rendellenes”. Az, hogy a vadon élő állat hol van „rendellenes” helyen, az állat természetes tartózkodási helyének ismeretében állapítható meg. A vadnak a szabad természet az élettere, amelyet az ember egyre fokozódó mértékben felszabdalt gépjárművekkel is használt utakkal. Nincs olyan természet adta tulajdonsága a vadnak, hogy felhagyjon az általa addig használt és bejárt terület egy részének használatával az okból, hogy azt út vágja szét. Ebből következően a vadak az általuk évszázadok, évezredek óta használt területet - függetlenül attól, hogy azt utóbb az ember alkotta út átszeli - tovább használják. Ennek során szükségszerűen keresztezik a vadak az utakat. Ebből következően a „vad a közúton” helyzet a vad tekintetében nem rendellenesség és önmagában ez a tény nem alapítja meg a vadászatra jogosult kártérítési felelősségének jogalapját.³⁰

Más a helyzet, ha a vad gyorsforgalmi úton vagy autópályán jelenik meg. A gyorsforgalmi utak és az autópályák ugyanis a közutaktól annyiban különböznek, hogy ott a KRESZ tiltó rendelkezése folytán gyalogos, illetve lassú jármű feltűnésével nem kell számolni, a közlekedő járművek sebessége az egyéb közutakhoz viszonyítva lényegesen magasabb. Az ilyen utakon a gépjárművezetőknek nem kell számolniuk semmilyen a közlekedést akadályozó körülménnyel, a vadak megjelenésével sem. Ez ugyanis oly mértékben lassítaná le a közlekedést, mely az autópályák és gyorsforgalmi utak létét és értelmét kérdőjelezné meg³¹. Ebből következik, hogy a vadnak gyorsforgalmi utakon való hirtelen

²⁹ BH 2005. 212.

³⁰ BDT 2000. 100.

³¹ BH 2005. 212.

felbukkanása a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében felmerülő elháríthatatlan oknak minősül.³²

A tárgybeli esetben a felperes éjjel személygépkocsijával az M1-es autópályán haladt, mintegy 120 km/óra sebességgel. A vadveszélyt jelző táblát követően a 82. kilométerszelvénybe érve az autópályát megosztó bozotos, korláttal elzárt területről őzbak ugrott közvetlenül a jármű elé, amellyel a frontális ütközés nem volt elkerülhető. A gépkocsiban jelentős összegű kár keletkezett, az őzbak pedig elhullott. Felperes keresetében kárának megfizetésére kérte a vadásztársaság alperes kötelezését, míg az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Az elsőfokú bíróság kötelezte az alperes vadásztársaságot, hogy fizessen meg felperes részére 729.703 Ft összeget, és annak 1997. március 26. napjától a kifizetésig járó évi 20%-os kamatát és 85 150 forint perköltséget; az ezt meghaladó keresetet elutasította. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezéseit megváltoztatta, és a keresetet teljes egészében elutasította. A jogerős ítélet indokolása szerint a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény 75. §-ának (3) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a vadászatra jogosult a polgári törvénykönyvnek a fokozott veszéllyel járó tevékenységre vonatkozó szabályai szerint köteles megtéríteni a károsultnak a vad által a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt. A peres felek egyező előadása, valamint a peradatok mérlegelése alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy adott esetben a kár bekövetkezése egyik félnek sem róható fel, ennélfogva az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 346. §-ának (1) bekezdése alapján az egymás közti viszonyukban a kártérítési felelősség általános szabálya [Ptk. 339. § (1) bekezdés] nem alkalmazható. Miután a vadnak a szabad természet az élettere, így szükségszerűen keresztülhalad a közúton is, amely évszázados vadváltóinak része. Következésképpen az a tény, hogy a vad a közútra került, nem minősül rendellenes helyzetnek sem; tehát a vadászatra jogosult felelőssége a Ptk. 346. §-ának (2) bekezdése alapján sem áll meg. A káreseménnyel összefüggésben így egyik fél terhén sem állapítható meg felróhatóság, illetve rendellenesség, ezért a Ptk. 346. §-a (3) bekezdésének második fordulata alapján mindkét fél a saját kárának viselésére köteles. A felperes felülvizsgálati kérelme folytán hozott döntésében a legfelsőbb bíróság álláspontja szerint helytállóan fejtette ki jogerős ítéletében a bíróság, hogy a vadászatra jogosult (fokozott veszéllyel járó) tevékenysége körében nem minősíthető rendellenességnek az a körülmény, hogy a vad a közúton feltűnik, és ott áthalad. Ez az

³² Gyulafalvi Edith: Gépjárműnek vaddal történő ütközése /a bírói gyakorlat tükrében/ Gazdasági Jog 2003/11., 23-26. oldal

általános megállapítás azonban - ellentétben a jogerős ítéletben részletezett állásponttal - az autópályára nem vonatkoztatható. A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (a továbbiakban: KRESZ) 26. §-ának (1) bekezdése határozza meg a járművezetők részére az abszolút sebességhatárokat, míg a KRESZ 25. § (1) bekezdése és a 26. § (4) bekezdése az ún. relatív sebességhatárokat illetően ad eligazítást. A jármű vezetőjének elsősorban a közút jellegéből, az út tényleges forgalmából kell megítélnie azt, hogy reálisan milyen akadállyal kell számolnia. Gyorsforgalmi utak (autópályák és autóutak) esetében a járművezetőnek - a KRESZ tiltó rendelkezése folytán - gyalogos, illetve lassú jármű feltűnésével nem kell számolnia, ehhez képest (a forgalom ütemének az út jellegéből adódó fenntartása érdekében is) a szóban forgó utakon közlekedő járművek sebessége az egyéb közutakhoz viszonyítva lényegesen magasabb. A nagyobb sebesség folytán viszont - ide nem értve a kellő körültekintés elmulasztását vagy a relatív gyorsajtást, illetőleg a felróhatóság egyéb lehetséges eseteit - gyakran objektíve elkerülhetlenné válik a gépjármű elé ugró vaddal való ütközés. E sajátos helyzetben a vadnak a gyorsforgalmi utakon való hirtelen felbukkanása a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett elháríthatatlan oknak („rendellenességnek”) minősül.³³

A kialakult bírói gyakorlat szerint tehát a vad gyorsforgalmi úton történő megjelenése a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett rendellenességnek minősül. Ezzel kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy elvárható-e a vadászatra jogosulttól, hogy a vad autópályára jutásának megakadályozása érdekében telepített vadvédelmi berendezések (védőhálók) költségét viselje vagy áthárítható-e ez a közút tulajdonosára, fenntartójára. Egyes uniós országokban a vad gyorsforgalmi úton történő ütközése esetén a gyorsforgalmi út üzemeltetőjének felelősségét állapítják meg, figyelemmel arra, hogy ő köteles gondoskodni ezeken az utakon a gépjárművek biztonságos, akadálymentes közlekedésének biztosításáról. Magyarországon a közút kezelőjének felelősségére vonatkozó szabályt a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény (a továbbiakban: Kktv.) tartalmazza, melynek 35. §-a szerint „az út kezelője a kezelői kötelezettségének megszegésével okozott kárt a polgári jog általános szabályai szerint köteles megtéríteni. A kártérítési követelést a kár keletkezését követően haladéktalanul kell a közút kezelőjéhez bejelenteni.” A Kktv. 34. § (1) bekezdése szerint „A közút kezelője - az országos és a helyi közutak kezeléséről szóló jogszabályok szerint és az (5)-(8) bekezdésben foglaltakra tekintettel eljárva - köteles gondoskodni

³³ BH 2000.402

arról, hogy a közút a biztonságos közlekedésre alkalmas, közvetlen környezete esztétikus és kulturált legyen”. Az adott jogeset tényállása szerint a felperes gépkocsijával az M 5-ös autópálya fizető szakaszán 120 km/h sebességgel haladt Budapestről Kecskemét irányába. Az útszakasz 69+800 km szelvényénél váratlanul, az autópálya két szakaszát korláttal elválasztó területről egy őzbak ugrott elé, amellyel az ütközést nem tudta elkerülni. A gépkocsiban jelentős összegű kár keletkezett, az őzbak pedig elhullott. Felperes az autópálya kezelőjével szemben, mivel a baleset annak fizető szakaszán következett be a szerződésszegésért való felelősség szabályai szerint, míg a II. rendű alperes vadásztársaság tekintetében a fokozott veszéllyel járó tevékenységre irányadó felelősségi szabályok alapján kérte az alperesek felelősségének megállapítását. A jogerős ítélet az I. r. alperes felelősségét Kktv. 34. §-ának (1) bekezdésében foglalt kötelezettsége elmulasztása miatt állapította meg a Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján. A Kktv. 35. §-a ugyanis akként rendelkezik, hogy az út kezelője a kezelői kötelezettségének megszegésével okozott kárt a polgári jog általános szabályai szerint köteles megtéríten. Ezzel szemben a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése alkalmazásának feltétele a felróhatóság is, a polgári jogi kártérítési felelősség kimentéses rendszeréből viszont következik, hogy a felróhatóság hiányát kell bizonyítani, ez a bizonyítási teher pedig az I. r. alperesre hárult. Az I. r. alperes igazolta, hogy az adott helyzetben a tőle elvárható magatartást tanúsította, amikor a Közlekedési Főfelügyelet határozatában foglaltak szerint már korábban kiépített vadvédő kerítést fenntartotta, illetőleg az autópálya újonnan épült szakaszain azt teljes hosszában megépítette. Ezzel bizonyította, hogy nem tanúsított olyan felróható magatartást, amely a bekövetkezett kárral okozati összefüggésben állna. A Legfelsőbb Bíróság kiemelte, hogy „önmagában az a tény, hogy a megfelelően kialakított és karbantartott kerítés sem képes teljes mértékben visszatartani az autópályától a vadakat, nem alapozhatja meg az autópálya üzemben tartójának a kárfelelősségét, hiszen ez akkor már nem vétkességi, hanem objektív felelősség lenne, márpedig a Kktv. 35. §-a alapján a kezelő kárfelelőssége a polgári jog általános szabályai szerinti, vagyis a Ptk. 339. § (1) bekezdésében megfogalmazott vétkességi felelősség”.³⁴

Az előző jogesetektől is látjuk egyrészt, hogy a vad autópályán való megjelenését a bírói gyakorlat a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körén belüli rendellenességnek tekinti, másrészt nem kizárt az autópályakezelő felelősségének megállapítása. Ez utóbbi esetben a felróhatóság vizsgálata szükséges figyelemmel arra, hogy a Kktv. 35. §-a alapján a közút kezelője a

³⁴ EBH 2002. 631.

Ptk. általános felelősségi szabályai szerint felel. A felróhatóság megállapításánál a Kktv. 34. § (1) bekezdésében foglalt kötelezettség megszegését szükséges vizsgálni, miszerint a közút kezelője köteles gondoskodni arról, hogy a közút biztonságos közlekedésre alkalmas legyen. A kialakult bírói gyakorlat szerint ez általában arra terjed ki, hogy az üzemeltető az autópályát megfelelő vadvédelmi kerítéssel határolja, amely nem csak a kerítés folytonosságát és helyreállításának folyamatosságát jelenti, hanem azt is, hogy a kerítésnek kellő magasságúnak kell lennie, hogy távol tartsa az őzek mellett a szarvasokat is.³⁵

A bírói gyakorlat szintén a vadászatra jogosult körében felmerült rendellenességnek minősítette azt az esetet, amikor a vad a szarvasbögés idején okozott kárt a gépjárműben. Ebben az esetben ugyanis a szarvas a közúton közlekedő gépjármű hátuljának ugrott. A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a perbeli esetben „a vad közúton való megjelenése olyan különleges módon történt, amely kellő alapul szolgál a vadászatra jogosult működési körén belül felmerült rendellenességnek a megállapításához. A lefolytatott bizonyítási eljárás adatai szerint ugyanis a káresemény szeptember 22-én, szarvasbögés idején történt, amikor az állat magatartása lényegesen megváltozik. Ez abban jelölhető meg, hogy a veszélyforrásokra - a személygépkocsira is - a szokásostól eltérően reagál. Így fordulhatott elő, hogy a szarvas a felperesi jogelőd gépkocsija jobb hátsó részének ugrott, azaz akkor lépett az útestre, amikor előtte a felperes már elhaladt. Helyesen állapította meg a másodfokú bíróság, miszerint ez az általánostól eltérő, hirtelen és váratlan reakciónak minősül, amely az adott esetben kimeríti a rendellenesség fogalmát.”³⁶

Szintén a vadászatra jogosult körében felmerült rendellenességnek tekinti a bírói gyakorlat a vad belterületen történő felbukkanását. A jogeset tényállása szerint a felperes kora esti órákban a tulajdonában álló személygépkocsival közlekedett a városban kb. 60 km/h sebességgel. Egy jobbra ívelő útkanyarulatban a felperes menetiránya szerinti jobb oldalról, az alperes vadászterületéhez tartozó sziklás partoldaltól egy szarvasbika ugrott a jármű elé, mellyel a felperes összeütközött. Az ütközés következtében a vad az út bal oldali sávjába esett, ahol egy tehergépkocsi elütötte. Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresete szerint marasztalta az alperest. Indokolása szerint a baleset bekövetkeztében sem a felperes, sem az alperes nem tanúsított felróható magatartást. A felperes működése körében rendellenesség nem volt megállapítható, az alperes működési körében

³⁵ Fővárosi Ítéletábla Pf. 20.038/2008/5.

³⁶ BH 2003.237.

bekövetkezett rendellenességként értékelte azonban a vad különleges viselkedését, azt, hogy magas partfalról ugrott a közútra. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította. Indokolása szerint a mintegy két méter magas partfalról a szarvas számára egyéb lejárási lehetőség nem volt, ezért kénytelen volt leugrani az úttestre. Ez pedig természetes mozgásnak, helyváltoztatásnak tekinthető, nem pedig a vad különleges viselkedésének. Az alperes tehát rendellenesség hiányában nem felel, azt az alperesi hivatkozást pedig, hogy a vad nem az alperes vadászterületéről váltott ki, a rendellenesség hiánya miatt nem tartotta szükségesnek vizsgálni. A Legfelsőbb Bíróság szerint a per során maga az alperes hivatkozott arra, hogy az ipari terület, illetve a mellette lévő két-három sor feketefenyő nem élettere a szarvasnak, ott vad nem tartható. Sózó, etető ezen a területen nincs, ott vadászat sem tartható. Ebből következően a település közigazgatási belterületén a szarvas megjelenése, a magas partfalról történt leugrása a közútra az alperes működése körében bekövetkezett rendellenességnek tekinthető. Az a körülmény, hogy a szarvasbika a mintegy két méter magas partfalról a közútra olyan helyen ugrott, ahol nincs átjárási lehetősége, az alperes működése körében bekövetkezett belső elháríthatatlan oknak, rendellenességnek minősül. A szarvas közúton történt megjelenését az alperes valóban nem tudta megakadályozni, mert az a vad természetes mozgásának, helyváltoztatásnak tekinthető. Az azonban az alperes tevékenysége körében fellépő belső elháríthatatlan oknak minősül, mely azonos a Ptk. 346. § (2) bekezdése szerinti rendellenességgel.³⁷

Azon bírói gyakorlat, mely a vad belterületen való megjelenését a vadászatra jogosult körében felmerülő rendellenességnek tekinti, felveti a kérdést, hogy milyen lehetősége van a vadászatra jogosultnak, hogy elkerülje a vadak belterületre tévedését. Mivel a vadak élettere az ember által épített környezet növekedésével egyre inkább csökken, így egyre gyakrabban fordul elő, hogy például vaddisznók tévednek belterületre. A vadászatra jogosult lehetőségei a kármegelőzés tekintetében belterületen igen csekélyek. Az ottani körülményeket, például a vadat vonzó élőhelyeket nem befolyásolhatja. A hatályos szabályozás szerint vadászni belterületen csak különleges hatósági engedélyek beszerzése után lehet, rendkívül nagy körültekintéssel és csak kivételes esetben. A vadászható állat belterületen való egyre gyakoribb felbukkanásának csökkentésében a lakossági közreműködésnek is jelentős szerepe van. Kedvező irányú változást hozhat például, ha a jelenleg

³⁷ BH 2006.150

elhanyagolt belterületi ingatlanokat, a vad számára táplálkozó- és búvóhelyeket biztosító területeket felszámoljuk, illetve a kerítéseket megfelelő műszaki állapotban tartjuk.

A Kúria egy friss eseti döntésében ugyanakkor rámutatott arra, hogy a vad belterületen való megjelenése másként értékelendő abban az esetben, ha a vad a város belterületén született, ott találta meg életterét. A jogeset szerint felperes 2016. május 15-én kora reggel a város belterületén 30 km/óra sebességgel haladt a személygépkocsijával, amikor egy, az úttest jobb oldaláról, az azt szegélyező fás, bokros területről kiugrott őzsutával ütközött. Ennek következtében az őzsuta elpusztult, míg a felperes személygépkocsijának az első lökhárítója összetört, a jobb első fényszórója és a gépjárművet borító fólia bevonata megsérült. Az elsőfokú bíróság a felróhatóságot egyik fél részéről sem tartotta megállapíthatónak. Az alperes esetében figyelemmel volt arra, hogy az érintett közigazgatási terület belterület, a város északi közigazgatási határáig terjed. Értékelte továbbá azt az ugyancsak tanúvallomással bizonyított tényt, hogy az alperesnek a kérdéses városrész fás, bokros területein kialakult vad élővilágról tudomása volt, és bár e probléma megoldása érdekében az illetékes hatóságokkal egyeztetéseket folytatott, azok nem vezettek eredményre, az itt élő vadak kilövésére pedig a terület lakott jellege miatt engedélyt nem kaphatott. A felperes által hiányolt közlekedési jelzőtábla kihelyezésének elmaradását azért nem tartotta az alperesnek felróhatónak, mert a vonatkozó utügyi műszaki előírás szerint a „szabadon élő állatok” jelzőtáblát olyan útszakaszon kell elhelyezni, ahol az utat rendszeresen használt vadcsapás keresztezi. Ezzel szemben rögzítette, hogy a szóban forgó útszakaszon vadcsapás nincs, és az egy forgalmas lakóövezethez tartozik, ahol a rendőrség tájékoztatása szerint más vad által okozott baleset nem volt. Az elsőfokú bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vadnak az adott területen való megjelenése - főként azért, mert „ez a vad itt született, itt találta meg életterét” - önmagában nem rendellenes. A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és megállapította, hogy „az alperes kártérítési felelőssége a felperessel szemben, a 2015. május 5-én a vaddal való ütközéssel okozati összefüggésben bekövetkezett gépkocsi károsodások kapcsán fennáll”. A másodfokú bíróság lényegesnek tartotta, hogy mivel az alperes a felperes sebességtúllépését nem bizonyította, ezért valósnak kellett elfogadni a felperesnek azt az előadását, hogy a megengedett sebességgel, körültekintően közlekedett a kérdéses útszakaszon, és a baleset ennek ellenére következett be. Értékelte továbbá, hogy a baleset helyszíne P. város közigazgatási területén belül, egy szupermarket közvetlen közelében található, és a környéken olyan középületek (rendőrség,

templom, iskola) vannak, amelyek a vadakat elriasztó jelentős forgalmat generálnak, és folyamatos emberi jelenléttel, mozgással, hanghatással járnak együtt. Megítélése szerint ezért a felperesnek - a veszélyt jelző tábla hiányára is figyelemmel - nem kellett számítani arra, hogy a belterületi útszakaszon a vad megjelenik. Mindezek miatt - a BH2006. 150. számon közzétett eseti döntésre is hivatkozással - a vad belterületen való megjelenését a vad viselkedésében testet öltő és az alperes működési körében bekövetkezett rendellenességnek minősítette. A felülvizsgálati eljárás során a Kúria álláspontja szerint az ügy sajátosságát s egyben a perben eljáró bíróságok által felhívott, a kialakult ítélkezési gyakorlat megjelenítésére alkalmas eseti döntésektől való tényállásbeli különbözőségét az adta, hogy a megtéríteni kért kárt belterületen megtelepedett vadászható állat - vagy másképpen, a szóban forgó ténymegállapításnál bizonyítékként értékelt tanúvallomás szóhasználatát követve: „városi vad” - okozta. A Kúria utalt arra, hogy a Ptk. 6:563. § (1) bekezdése alapján elsődlegesen a vadászterületen való károkozás, másodlagosan a vadnak a vadászterületről való kiváltása az a jogi tény, amely a kárért felelős vadásztársaságot kijelöli. Az adott esetben azonban ezeknek az egymással eshetőleges viszonyban álló felelősségalapító feltételeknek egyike sem állt fenn. A felperes gépjárműve a vaddal a település közigazgatási belterületén ütközött, amely a már hivatkozott Vtv. 8. § (2) bekezdésének a) pontja értelmében nem minősül vadászterületnek. Kiváltás sem történt, hiszen - a fentebb írtak szerint - a vad élőhelye a belterületen volt. Ennélfogva hiányzott az a Ptk. 6:563. § (1) bekezdése által megkövetelt, a károkozással való ténybeli kapcsolódás, amely az alperes, mint vadászatra jogosult kártérítési felelősségét megalapozhatta volna. Így tehát jelen esetben a kártérítési kereset megalapozatlansága abból következett, hogy az alperes a kárért nem volt felelősségre vonható, vele szemben a felperesnek keresetösségi joga nem volt. „Mindez tehát azt jelenti, hogy a település vadászterületnek nem minősülő közigazgatási belterületén az ott megtelepedett vadászható állat által okozott kárért a vadászatra jogosult kártérítési felelősséggel nem tartozik.”³⁸

Az előzőekben ismertetett jogesetekből jól látható, hogy a bírói gyakorlat általában a vadászatra jogosult körében felmerült rendellenességként értékelte a vad autópályán, illetve belterületen való megjelenését, ugyanakkor a vad közúton való felbukkanása önmagában nem tekinthető rendellenességnek. Abból, hogy mit tekintett a bírói gyakorlat a vadászatra jogosult körében felmerült rendellenességnek kirajzolódik, hogy a bírói gyakorlat szerint a „rendellenesség nem a

³⁸ BH 2022.44.

vadászatra jogosult ellenőrzési körén belül objektíven, hanem azon kívül szubjektíven értelmeződik: a gépjárművezetők tudattartamához viszonyítva nyer megállapítást. Nem aszerint tehát, hogy ténylegesen rendellenes volt-e a vadászható állat viselkedése az adott szituációban, hanem aszerint, hogy azt a gépjárművezető rendellenesnek találhatta-e, azaz számíthatott-e arra vagy sem. Ez a felelősségi alap viszont, szigorúan véve, kívül esik a rendellenesség fogalmán. Az, hogy egy gépi berendezés rendellenesen működik, egy élőlény rendellenesen viselkedik-e, a saját tulajdonságaihoz (rendeltetéséhez, arra való alkalmasságához, természetéhez stb.) viszonyítva ítélni lehet meg, nem pedig aszerint, hogy egy külső laikus szemlélő mit gondol arról”³⁹.

Rendellenesség a gépjárművezető fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében

A gépjárművezető fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében bekövetkezett belső elháríthatatlan ok, azaz rendellenesség lehet pl. a hirtelen fellépő műszaki hiba, fékhiba, vagy a gépkocsi vezetőjének hirtelen rosszulléte⁴⁰. A bírói gyakorlat szerint a gépjármű működésének a rendellenessége körébe tartozik a gépjármű kereke alól kilökődő, felpattanó kő által okozott kár.⁴¹ A Legfelsőbb Bíróság iránymutatása szerint a fokozott veszéllyel járó tevékenység körében bekövetkezett rendellenesség vizsgálata során a közúton haladó gépkocsi esetében az adott időpontban fennálló közlekedési helyzetnek is jelentősége van⁴².

A vad és gépjármű összeütközésével kapcsolatban olyan közzétett jogesetet nem találtam, amiben a gépjárművezető fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében állapítottak volna meg rendellenességet.

³⁹ Döme Attila: A vad-gépjármű ütközéséből eredő kártérítési ügyek megítélése a bírói gyakorlatban az új Ptk. tükrében - Polgári Jog 2016/12. - Tanulmány [33] bekezdés

⁴⁰ BH 2005. 212.

⁴¹ EBH 1999. 99.

⁴² BH 2022. 359.

Hatályos szabályozás

A módosítás indokolása alapján az előzőekben bemutatott bírói gyakorlat vezetett a Vtv. 2023. július 1. napjával hatályba lépett módosításához. A 2023. július 1. napjától hatályos Vtv. 75/A. §-a szerint:

(1) A vadászatra jogosult a vadászható állat által okozott kárért való felelősség Polgári Törvénykönyvben foglalt szabályai alapján köteles a mezőgazdálkodáson és erdőgazdálkodáson kívül másnak okozott kárt megtéríteni azzal, hogy a vadászatra jogosult ellenőrzési körén kívül eső oknak a vadászati jog gyakorlásán és a vadgazdálkodási tevékenység folytatásán kívül eső okot kell tekinteni.

(2) A vadászható állat által okozott kárért való (1) bekezdés szerinti felelősség és a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség találkozása esetén a Polgári Törvénykönyvnek a veszélyes üzemek találkozására vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott esetben nem minősül a vadászatra jogosult felróható magatartásának vagy a tevékenységi körében előálló rendellenességnek, ha a vad az életmódjából, szokásos táplálkozási, szaporodási viselkedéséből következő helyváltoztatása miatt jelenik meg a lakott területen kívül közúton, autópályán vagy a település belterületén, kivéve, ha a vad megjelenése a vadászatra jogosult tevékenységével áll okozati összefüggésben.

(4) Gyorsforgalmi utat úgy kell üzemeltetni, hogy arra a vad ne jusson fel.

Jól látható tehát, hogy az új szabályozás részben törvényi szintre emelte a korábban ismertetett bírói gyakorlatot megkönnyítve ezzel a vad és gépjármű ütközéséből keletkezett károk megtérítési kötelezettségének megítélését.

Ugyanakkor az új szabályozás értelmében a jövőben a vad megjelenése akkor sem számít a vadászatra jogosult fokozott veszéllyel járó tevékenysége körében felmerült rendellenességnek, ha az az autópályán vagy a település belterületén bukkan fel. Ez alól kivételt jelent, ha a vad megjelenése a vadászatra jogosult tevékenységével áll összefüggésben. Így tehát az új szabályozás értelmében a vadászatra jogosult felelőssége akkor állapítható meg, ha a vad közúton való megjelenése a

vadászatra jogosult vadászati tevékenységével áll összefüggésben, így például egy rosszul megszervezett vadászat során a vadat kiterelték a közútra vagy a vadgazdálkodási berendezéseket (etetők, itatók), amelyek odavonzzák a vadakat közút közelében létesítették, ezzel növelve a balesetveszélyt. Előfordulhat az is, hogy a megsebzett vad a nem halálos lövést követően a közút irányába menekül.

A Vtv. új 75/A (4) bekezdése törvényi szintre emeli azt a bírói gyakorlatot, miszerint a vadnak a közúton való megjelenése a közútkezelő kártérítési felelősségét alapozhatja meg, vagyis ilyen esetben a gyorsforgalmi utat üzemeltetőnek kell bizonyítania, hogy a vad gyorsforgalmi útra történő feljutásában felelősség nem terheli. Ebben az esetben - amint azt már korábban is írtam - a felróhatóság megállapításánál a Kktv. 34. § (1) bekezdésében foglalt kötelezettség megszegését kell vizsgálni, miszerint a közút kezelője köteles gondoskodni arról, hogy a közút biztonságos közlekedésre alkalmas legyen. Ez a kialakult bírói gyakorlat szerint általában arra terjed ki, hogy az üzemeltető az autópályát megfelelő vadvédelmi kerítéssel határolja, amely nem csak a kerítés folytonosságát és helyreállításának folyamatosságát jelenti, hanem azt is, hogy a kerítésnek kellő magasságúnak kell lennie, hogy távol tartsa az őzek mellett a szarvasokat is.

2024. május 17. napjától a Vtv. 75/A. § egy újabb (5)-(6) bekezdéssel egészült ki, mely szerint:

„(5) Vadászható állat járművel történő ütközése esetén a vad elpusztításával okozott kár nem érvényesíthető, ha a kár bekövetkezése a jármű vezetőjének nem felróható magatartásán alapul.

(6) A vadászterület részét képező vadaskert esetén vélelmezni kell, hogy a vad nem a vadaskert területéről váltott ki.”

A Vtv. 75/A. §-ának új (5) bekezdése tehát egyértelművé teszi, hogy egy „vad gázolásos” baleset esetén a gépjármű vezetőjének a vadászatra jogosult kárát csak abban az esetben kell megtérítenie, ha a kár bekövetkezte a gépjármű vezetőjének felróható magatartásán alapul.

Össességében elmondható, hogy a hatályos szabályozás - a nem rég hatályba lépett módosításokkal - egyértelművé teszi, hogy a vadászható állat járművel történő ütközése esetén mely esetekben áll fenn a jármű vezetőjének és mely esetekben a vadászatra jogosultnak a kártérítési felelőssége.

Irodalomjegyzék

- Barta Judit: A vadászatra jogosult felelőssége a vad által erdő és mezőgazdálkodáson kívül okozott károkért, különös tekintettel az ún. vadütközéses esetekre a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara fennállásának 30. évfordulója alkalmából a Civilisztikai Tudományok Intézete által megrendezett konferencián, 2012. június 14-én elhangzott előadások alapján készült tanulmányok gyűjteménye, Miskolc 2012.
- Barta Judit: A vadászható állat által okozott kárért való felelősség az új Ptk-ban GJ., 2014/9. 21-26. oldal
- Barta Judit: A vadászható állat által okozott kárral és a vadkárral kapcsolatos néhány aktuális jogkérdés Polgári Jog 2020/9-10. - Tanulmány
- Döme Attila: A vad-gépjármű ütközéséből eredő kártérítési ügyek megítélése a bírói gyakorlatban az új Ptk. tükrében Polgári Jog 2016/12. Tanulmány
- Dr. Nagy Éva: A vadveszélyt jelző tábla jelentősége vad és gépjármű összeütközése esetén Ügyvédek Lapja 2001/3. szám 45-51. oldal
- Dr. Zoltán Ödön: Vad és gépjármű „összeütközése” (készül az új vadászati törvény) Magyar Jog 1992
- Dr. Zoltán Ödön: Vad és gépjármű „ütközése” folytán bekövetkezett kárért való felelősség Magyar Jog, 2000/12., 741-744. oldal
- Fuglinszky Ádám: Kártérítési Jog HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. 2015.
- Fuglinszky Ádám: Módosult a vadászati törvény - pontosítást nyert a gépjármű és a vad ütközésével kapcsolatos kárfelelősségi szabály Ptk. '2013. Szakcikk <https://ptk2013.hu/szakcikkek/modosult-a-vadaszati-torveny-pontositast-nyert-a-gepjarmu-es-a-vad-utkozesevel-kapcsolatos-karfelelossegi-szabaly/5254>
- Gyulafalvi Edith: Gépjárműnek vaddal történő ütközése /a bírói gyakorlat tükrében/ GJ, 2003/11., 23-26. oldal
- Hegyes Péter: A vadászati jog jogosultjának felelőssége a vadon élő állatok által okozott károkért Miskolci Jogi Szemle 6. évfolyam (2011) 2. szám 55-66. oldal
- Heltai Miklós, Antal Csanád: A belterületi vadkárok megítélésének jogi és biológiai ellentmondásai JK 2016/1., 43-54. oldal
- K.A.: Felelősség vad és gépjármű összeütközéséből eredő károkért KK., 2006/4. 9-13. oldal

- Kolosváry Bálint: Vadászati jog. Studium kiadása, Budapest, 1923.
- Magyarázat a kártérítési jogról - szerkesztette: dr. Barta Judit / dr. Barzó Tímea / dr. Csák Csilla Wolters Kluwer Hungary Budapest, 2018
- Makai Krisztián: Belterületi vadak a „célkeresztben” - a vadászható állat által okozott kárért való felelősség legújabb bírói gyakorlata Polgári Jog 2022/1-2. Jogesetelemzés
- Nagy Éva: Gépjármű és vad ütközésének aktuális problémái Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos lapja 19. évfolyam 2013. 1. szám 168-172. oldal
- Nagykomentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez Szerkesztette: Vékás Lajos / Gárdos Péter